

ИЧ. 186.

К. КҮМҮШАЛIEV

URIJA

Prunze

QЫРОЙЗМАМБАС

1938

1748

КУМУШАЛИЕВ К.

К. КУМУШАЛИЕВ

166.

СБОРНИК СТИХОВ

(поэма Урия и другие стихи)

На киргизском языке

УРИЯ

(поэма çana ыrlar)

4071
6176

Фрунзе

КИРГИЗГОСИЗДАТ

1938

Frunze

QÝRGÝZMAMBAS

1938

УРИЈА

(Poema)

Мің қылъ
Dyləj bolup çatqan talaa,
Munduular
Muñ icinde bolqon qara.
Qыжтысъз
Tunçuraqan duduq bolup,
Sur zaman,
Tyrdyy tyrkym qылqan çara.

Çer çuzy.
Qыжтыldavaç çanssz çatqan.
Qajqъqa
Kynden kynge batyr çatqan.
Çarqъraq,
Altyn, kumys qымbat metal,
Pajdaszsz
Çer tuynde cөgүр çatqan.

Çer varqын,
Anda elim bilgen emes,
Bilgen er,
Anda erktyy, bolqon emes.
Padыша—
Baj, tereler ekum syryp.
Cardыnъ
Çerge da ee qылqan emes.

Talaапын
Өпү qасqан sup-sut bolup,
Şылqыър,
Başын ijjip cөptөr solup.

146202
Центральная научная
БИБЛИОТЕКА
Академии наук Киргизской ССР

Syjupur,
Ceentek serip „tojun“ sojdon,
Urija—dep,
Qызъпън атып дојдон,
Turqunvaj,
Syjyngendөn چerge ватрај,
Baqyldap,
Terge сөтүр aoolonqon.

Birinci,
Bul kөrysy چаш balanъ,
Syjupur,
Kүjyp çүret тьпвај ҹапъ.
Urija,
Tuңqis qызъ Turqunvajdьn,
Çarqыrap,
Kүjyp turqan şam сыга०.

Aradan,
Bir top çыldar өtyp ketti,
Urija,
Altъ ҹашqa ҹапъ çetti.
Oor turmuş,
Turqunvajdь alsızdantyr,
Qarçaјyr,
Kynden kyngө alъ ketti.

Bir çыль,
Bzqaarduu suuq, qaatъha aldy
Çazында,
Majqa sejin ketpej qaary.
Cut boldu,
Malqa-çanqa qajqы tyşyp,
Ketcydej,
Mal emes, alъp qara çandы.

Oşol çыль
Turqunvajda suuq tijip,
Oorudu

Aсасыъq qошо kelliр,
Yjynde,
Çaгыт qadaq talqанъ çoq,
Çanqarac,
Çardam qывајт алып bilip.

Turqunvaj,
Ooruqandan сытъ maldan,
Tynyldy,
Ooru kycөp qara çandan,
Şaldajyr,
Kynden-kyngө alъ ketip,
Darmanъ,
Temendөdy ketip abdan.

Bir kyny,
Turqunvaj da alsızdandy,
Qalqan çoq,
Denesinde qasъq qapъ.
Tamyъ,
Iştej alvaj тоqtoqon son,
Den muzdap,
Kөkyrekten, ketti ҹапъ.

Çаш qызъ,
Urija da çetim qaldы,
Enesi daqъ oorup elyp qaldы.
Quu turmuş,
Çаш balaqa oor tijip,
Ärqaşyz,
Bjlap-bjlap çalqыz qaldы.

Urija,
Altъ ҹашта empe vilet?
Aqыль,
Çetile elek, ҹапъ tilek.
Al şorduu,
Eki kөzge kyc keltirip,

Мунқанър,
Ata-enege ыjlар kyjet.

Şum turmuş,
Şumduqtardь başqa saldь,
Urija,
Çetim bolup çaloqz qaldь,
Çonojtup,
Kүп qalaýn qazyma dep,
Kelinî
Çanqarastын Salýjea aldb,

Bul qazdьn,
Өmyrynde bolqon iştı,
Kerely,
Aldь çaqta daqь vatvъ?..

URIJANЬN ZARB

Toquz aj, toquz kyn tolup,
Çaralьptын qbz bolup,
Өз enem emes, bireenyn,
Qolunda çyrem qot bolup.

Tarbiya kerwej apamdan.
Çaşymda çetim qaloqantын,
Çaş denem qaldь өспестен,
Enenin kerwej çyqalaýn.

Çaş kezde çaqşy kylbədym,
Erkimce ojnор çyrbədym,
Qarmalыр bajdьn zaývyla,
Kunu bolup çydədym.

Çaşym keldi on beşke
Tuuşat boldum bul işke,
Meni satıp qalyz çep,
Bergen turat çat elge.

Çaşymda qantip vagamън,
Azыт өzym balamън,
Ajlasын taap bul iştin,
Qantkende aman qalamън.

Tabamън qartip amalын,
Çyrekke cыqqan çaratапын,
Çaş konyl erkin kylbese,
Coqolot bir kyn qaraалын.

Uvalqa kyjvej quu zalm,
Keltirvej iştin' qыrdalaýn,

Satqanın meni qarası,
Kerem dep maldın çırqalıp.

Syjwegengə ças barsam,
Ças çapım veedə qor bolor.
Dyjnede erkin kyle albaj.
Ças kənyl solup çoqolor.

Aziz baş qaldı qarmalıp,
Ajlasız ıjlıp zarlanıp.
Açqqan zalm qojobi,
Baramış alsız qarçalıp.

Tuulup, əstym qız bolup,
Kezymdən səqtə ças tolup,
Amalsız araq olturam,
Qıjılıqan taldaj ças bolup.

Qalın malqa satıldıbm,
Kunu bolup qatındıbm.
Erkin ojnop-kyle albaj,
Asiz baş eriksiz tartındıbm.

Kyn etti çılqa ajlanıp,
Kyndən-kyn emyr zarlanıp.
Qajqə toldu miq menen,
Ajlanam byt cırmalıp.

Çaşlıqqa talar qarabaj,
Mal aldi anı sanabaj,
Toquzdap sanap at aldi,
Baarlı kylyk tulpardaj.

Baj dep çırtaq Qurmanıq,
Qarabaj çastıq ubalqa.
Egerde barsam uşuqa,
Kylem dep çyrek qubanva.

Alsızqa manap kujevy,
Syjbəsem kənyl kylev.
Tuş bolmoq boldum Qurmanıq,
Qarmalıp başıım çugev.

Çılcıq çoq sırqır ketyygə,
Sın syjgen çarqa çetyygə.
Çırıqçı çatıq bolbosmun,
Qaq baş cal Qurman ezyne?

Ketken son ajla çoq bolup,
Ketermin toqol çar bolup.
Kejigen çanqa kim kujet,
Kepşedi manap mal sorup.

Azırqə kyc manapta,
Acıusu kelet samatqa.
Ojloqonun orundajt,
Tor salıp car tarapqa.

Manap malqa tojovi,
Ojloqon işin qosovu,
Barbasam satqan çaqınpa,
Ças çapım soo bolovu.

— Dep zarlap
Urija qız çashın tekty,
Kenyly
Keterylbəj qajra cekty.
Çırqılavaj
Sarbaždyn tutqununan
Zarladı,
Ej, qudaj dep qarap kekty.

Quu turmuş
Qız balaqa tyşken azap,
Çan qıjın
Ajlasızdır turat çasap.
Satıvaj

Urijanън вилвеjt рагъл.

Yрөндөр

Urup соqot qajta sawar.

Oşentip

Urijanъ satqan malqa

Mal alıp

Qalъп çegen al bir datqa.

Aqъль

Bir kedejdin çetim qыzъn,

Kүп qыль

Bermek boldu qarqan calqa.

Urija

Kyjgen сыраq, caldb syjvejt

Barsa da

Qurman вайда оту kyjvejt.

Qын turmuş

Çaş qыз ucyn oposuzbu?

Sarъvaj

Urijanън varqъn vilvejt.

Bir qana

Urijanъn syjgen çarъ.

Sez vajlap

Maqlidashqan, Çaqъp çanъ.

Ekeenup

Tilegi bir kelecekte

Urija

Çaqъp çandъn bolmoq çarъ.

Çaş qыздь,

Kynden kynge qajdy bastь,

Şaraýp

Qызы өндөн qанъ qасть.

Qantkende

Qutulam dep bul azaptan,

Muqqantip

Çaşq qыль kyjyt bastь.

Bir kyny

Tereç aqыl ojlop kerdь,

Sanaalъ

Necen tyrkyn çaqqa beldy.

Qacalъ

Sarъvajdan ekөөвyz dep

Syjgөny

Çaqъp çanqa ajtъr kerdь.

Çaqъp ta

Qыздын sөzyn maqul tarть,

Ajtqапъп

Bul aqыльп dedi çaqшь.

Bir tyny,

El ujquqa kirgen kezde,

Tyn qatър,

Urija, Çaqъp çolqo tartы.

Keletat,

Urija, Çaqъp qol qartmaşыр,

Tyn menen,

Kөz kөrvөgen çoldu basър.

Tilegi,

Qutulsaq dep Sarъvajdan

Eltendep,

Qaraan kөrsө albs qасыр.

Bir kezde

Çыldыр tarap taq da syrdы,

Sыдьгым

Muzdaq şamal, çel da çyrdы.

Taq atыр,

Çerge çarъq kirgen kezde,

Art çaqtan,

Eki-yc qaraan çan kөryndy.

Kөrgөnde

Urija, Çaqъp şasър ketti,

Bul kim dep.
Çaltaqtaşşyr ajtýr kepti.
Anqýsa,
Saq ıgzdytýr eki çigit,
Çarşyşyr
Çapqan bojdon çetip keldi.

Bir çigit,
Qarma qasqyn itti dedi,
Bir çigit,
Toqtó, aşalyn çetti dedi.
Art çäqtan,
Çetip kelip daqъ ekoe,
Çaqartyň
Baştan arъ salyp ketti.

Qarmaşty,
Çaqary menen Urijanъ,
Uruştu,
Ojlorunca voçpr vaatъ.
Çaqartyň,
Baş, køzy şisip sъqtъ,
Denesi,
Qanqa tolup esten tandы.

Çardylýq,
Çalqyzsýlyq başqa tyşty,
Eki ças,
Qasyr sъcqyr qolqo tyşty.
Ekeeny
Eki başqa ajdap alyp
Qajtadan
Keltirişti salyp kyety.

Urija,
Daqъ azaptan qutulbadы,
Muñçapyr,
Ker kejyusy boldu çanъ.
Satývaj,

Եзъгълыр qızqa işenvej,
Butuna
Eki tyny kişen saldi.

Osentip
Urijanъ satqan malqa.
Mal alyp,
Qaňq çegen al bir datqa.
Aqtyň,
Bir kedejdin çetim qızyn,
Bermekci
Qyz syjuøgen qarqan calqa

Pajdasyn,
Urijanъ duşman kurdy.
Zar qaşşap,
bjlap-þjlap al da kendy.
Qantesin,
Theta vaşynda erk bolbosо,
Basasyn
Çylaçaşaç azap celdy.

Qaňq çep,
Satývaj va j qyzdy sattы,
Urija,
Eki kezdөn aldy çastы.
Bir kyny,
Tyn ortosu bolqon kezde,
Zorduqqa.
Salyp qyzdy calqa uzatty.

4971
6776

ЦЕНТРАЛЬНАЯ БИБЛИОТЕКА
Академии наук Сибирской ССР
076207

URIJANB KELIN BOLOJON-
DOOJU ARMANB

Dartym kər,
Kekyrekke çyjdym arman,
Turam dejm.
Ooru qyyl ketken darman.
Boşonsom,
Uşul çerdən aman bolup,
Kersətcy,
Meni syjgen qurdaş çardam.

Qyz elem,
Qyzdan etyp kelin boldum,
Qygacyek.
Keñen icraj torqo qondum.
Başynda,
Erk bolboso ejlat qanca,
Qyzын en.
Çarqytabaj sen da soldun.

Çaratqan.
Çardam qyyp asçyp vaqytym,
Uc qyly,
Tutqun bolup tordo çattym.
Bolboso,
Azap-mundan açyratyp,
Ertelep,
Ças çalymdь kerge tartqyl.

Men daqъ
Tilek qylam çaqşy işke.
Çarqydar,
Aman-esen çetsem elge.

Bolbosun,
Kynde munduu, qaçqyda men.
Çaqyp vat
Menin vaqyt bilcy elde.

Men barsam,
Çee, çalandap neş kyn çugur,
Çetkende,
Tañ atylsa çyldyz syryp.
Tosup al,
Çaqyp qurbum çoldon meni
Boj çasap,
Erkin basam ojnor, kylyp.

Kerilgen
Atyl çeldyy Ala tooqo,
Çetkence
Çee bolsom da bolom çorqo.
Aq cyke,
Ermek ucyn alam seni,
"Telge" bol
Albs sapar cıqqan çolqo.

Ala too,
Arcaluu bel kəp-kek çajyb,
Baramyп,
Alsañ tozup ńusaq çajyb.
Çol cıqsam,
Tyn çamylp el çatqanda
Qanat çoq,
Ucar elem kezdən qajyb.

Qandaj iş,
Qandaj turmuş tuura keldi.
Başyta
Azap tyşty bilvejm tildi.
Ooz acsam
Qurman çyrtaq sabap qalat,

Сонунду
Өтмө қатсып necen tildi.

Вајъып.
Dünqan emes қытқыз үйгөн,
Өнү suuq
Denesinen ызық ketken.
Qor boldu
Aziz вашым қары calqa
Ақыпь.
Bir соңсүлүк meni çengen.

Вашым,
Kelin deşip saldy çooluq.
Bul çooluq,
Міңде түшкөн boldu воолуq.
Вајисе,
Kyny qatyp çemelese.
Қајоңыра,
Оңзыл өнүм истүү solup.

Quu turmuş,
Соңсүлүктүү вашqa saldyr.
Çaqыр sen,
Bir көрбестөн алб qaldып
Ortodo.
Meni satyp qalyп çegen.
Tojdubu
Ej Sarıvaj senin qardып.

Çanqarac,
Сөң атась болғон танар,
Хат болуп,
Qalyп eldi çegen talap.
Qaraсть,
Zalimderdin qылqан işin,
Buqara,
Qajda barat ваш qalqalap.

Men вайқус,
Qurmanвајда boldum tutqun,
Qapasta,
Qалып қасыр қајоңь çuttum.
Cete alвajm,
Ketejin dejm syjgөnүмө,
Qajtagып,
Meni çyret bir top quzqun.

Kyc salып,
Qalyп betip meni aldy,
Qaravaј,
Çaş вашым calma saldy.
Вашында,
Meni syjyp alqan qaqrash,
Қајоңып,
Kynden - kyngө маңа saldy.

Kynsyn dep,
Kyny qatyp betten alat,
Kyjyty,
Ic muzdatыр вашqa salat.
Qantesin,
Alqan çaryп qatavasa,
Melyldep,
Eki kezdөn çашым азат.

Oj cirkin,
Өмүр qандай sen qытвасын,
Şamaldaj,
Өзгөrylyp өтүр çattып.
Kecegi,
Beş kөkyldyy çap - ças вашым,
Өзгөryp,
Aq elecek çooluq saldym.

Alqan çar,
Seni syjsө, sen da syjsen.

Çaş bolso,
Өзүн тәңдүү ојнор, kylsөң.
Bilinbejt.
Өмүрүндүн еткөндүгү.
Qadıslap,
Bir-bırıqdı sыйлаj nilsen.

Baqrasa.
Aloqan çatың айла ватви.
Сыссыксыз
Çoldu tozup qarmاقаны.
Bolbosо.
Menin вақтын nege асылајт.
Quduret.
Çardы çанды qарғақаны.

„Çaratqan“
Pendem desen nergerin çardam.
Berbesen
Alqын erte kectim çandan.
Kөрвөдүм,
Bir tyjndыq қаңшылды.
Çaş kezde,
Çooluq salyp aloqan caldan.

Oj cirkin.
Өлејүн dejm өмүр дызып.
Bir çaqtan.
Turmuş ketet çанды дысыр.
Bilsejmin,
Qandaj kyndy vasqanymdy.
Bilinbejt.
Өмүр көзы ketti сызыр.

Qutulsam,
Tutonduqtan aman bolup,
Çol вазыр,
Uzap ketsem ara qonup.
Qurmanbaј,

Qalsa тарвај çer фисаңтар,
Carcabaј.
Çeter elem dulduл bolup.

Ajta alvajm.
Арманьмдь tilim qысqa.
Tyn воju
Ujqu көрвөj turam szzda.
Çanымда,
Paana qылар çoldoшum соq.
Ajтамып,
Өz zarындь аj, çыldызда.

— Dep zarlap.
Urija kelin çasып төкty.
Muңqантыр,
Zar qaqsatqan вайды sekty.
Uqraqan
Aloqan çatы Qurmanbaјдан,
Çatым dep,
Ijip ajqan çылуu сөздy.

Ус қыль
Tutqun boldu Qurmanbaјда.
Kitm kyjвөjт
Zeeni асыр Urijaqa.
Urija,
Qыz kezinde bir qыz ele,
Ajqan сөz,
Baldaj şirin çaque çанды.

Çоңгулук
Urijanь torqo saldy,
Kyc qылды,
Baјlyq çеңди Qurman aldo,
Quu turmuş
Çaş qыz усун ороosузу,

Сылсағсыз.
Qara torço bek qarmaldb.

Urija
Qыz kezinde kelgeninde.
Sayъвај
Qurmanвајџа bergeninde,
Kergemyn,
Aq қызынен аj kөryncу,
Suluuluq,
Bolqon ele kelbetinde.

ӨЛҮМ ALDbNDA

Kөр қыдан бері el көрнөj,
Kекирек соқот тім құтнөj.
Kerryge zaman var neken.
Zamandaş qurbum kөргөндөj.

Aльста аран қытгендө,
Алсыrap azap kөргөндө,
Ақыдаш qurbum айевi?
Uqpasa men өлгендө.

Kelgenti вайџа опводум,
Керилген келін болводум.
Керіштеп уrsa қақпас еал.
Кемшиjgen kempir bolqonun.

Qасам dejm ылааq, çol albs.
Boşonbojm сыпь біr датъш.
Qoqustan съqsam çol basър,
Çoluqar bele en taапьш.

Çыq toldu менин атманып,
Kyjgyzyp иcten qarmадып.
Suradым qасан балань,
Qarasъ bytyp qалқанып.

Uqmuştuu bala bytkeny
Bolsodum tynс bir tyny.
Uqtasam tyşten cocujmun,
Өлембү аqыр bir kуну.

Turqanda çанбаş zыгыrajt.
Oltursam belim въгыrajt.

Qandaq kyn əmaqa tuş keldi,
Çıdaşaç çanım zərqərajt.

Turquzbaç çanbaş oorusa
Oltursam yjdə çoruca,
İşte dep qaqpas bir tebet,
Qors etip oroj doquzca.

Qantemin azap keipesi,
Turamın kyny¹ çektese,
Əlyyge qıvajm çan tattuu,
Çırəmyn açal çetkence.

Çaş başqa tyssə çan elek,
Çaratqan kimden kemi elek.
Baçoja menden qadırduu,
Qoroodo yrgen bir serek.

İtten da vaşım kem boldu,
İcime muqum çyq toldu,
Baqtıszı tuulqan ekenmin,
Qasaçıp izdep bir çoldu.

Qacqanda kynam ne bolot,
Qaran kyn tyşyp tyn bolot,
Tilekke çetpej qarmalsam,
Əzgəcə qaqpas qan sorot.

Qantejin umyt tygəndy,
Qajqıdan qajqı cəmyldy,
Qapaluu bolup altın baş,
Kytet bir erte əlymdy.

Bir qana menin armanım,
Syjgənumə varbadım,

¹⁾ Kyny—Bir kişi de çyrqen 2 ajaldın biri.

Azaptı tıpcə tarptastan
Çaşında əlyp qalbadım.

Bir kezde birge ojnoqon,
Turmuştun aldyn bolçoqon.
Syjgənum Çaqıp keibedin,
Alırp sıqcu qyjnoodon.

Sırdasqan ısbıq zamandası,
Qat çazat suluu qaisət qas,
Muqduunun munun uqup al,
Birge əşken qursu, aqıldıq.

Ələrmyn emyr tygənsə,
Azapta mintip çyrgənsə.
Bitoq kerəm umyt bar,
Aman bol Çaqıp kərgence.

Üşintip kelin zarlanqan,
Tutqunqa bekem qarmalqan.
Azabın baştan aşındıb,
Bolbodu çaqıq qarmanqan.

Syjgənden qasar bovbodu,
Kynsy kyndə qordodu.
Sar-sanaa boldu Urija,
Ojlonup kyndə tolqoonu.

Balaqa toquz aji boldu,
Toquz kyn etip kyn toldu,
Tompojdöj bolqon kelindin,
Tolqoosu kelip olurdu.

Ye kyny kelin tolqottu,
Ye baqan qatar ornottu,
Tyşpəgen son balası,
Tartıştı kycəp, zordoştu.

Tartsa da bala tyşpedy,
Kelindin ketti tyzbely,
Tursa da əlym aldynda,,
Tartuunu ulam kyctedy.

Сым, сым dep kelin сыңырды,
Көтөбөн тұндај қыңынды.
Bir kezde esten асъгар,
Çaş kelin çerge қыңырды.

Bir kempir keldi şasqylap,
Ondojm dep icin basqylap
Teskeri ныткен eken dep,
Бътын qылды tartqylap.

Tavaq menen sыйытър,
Kelindin iein ondodu
Сыңытър ijdi ças kelin,
Tartsey dep ene qolundu.

Quu kempir aqa bolbodu,
Сыдақын salam dep qoju.
Çaş bala tyşty çanyp çoq,
Еваq elgөn boılçolu.

Çaş kelin çerge sulq çattы,
Kelindi qara terbastы,
Qumsarып өндөн qan qасыр,
Өlykkө sынъ çanaşты.

Al çerde turqan el şastы,
Ajłantыр baştan suu састы.
Qara bastы munu dep
„Baatыr“ dep quuci saqritty.

Kelindi ejde turquzdu,
Kөzyndy ac dep uruştı.
Bir tobu қааqa сарqylap,
Bir tobu cactan çuluştu.

Anъ da kelin bilbedi,
Syjleegө tili kelbedi.
Аңғыса kelip bir kelin,
Çatqысь әрge tim dedi.

Munu qara vasradы,
Qыјнап, сасып tartrась,
Үс kynden nerі ac ele,
Oşonun ucyn bolaosun,
Şumduqunu ajtrась.

Qыјнавај җалып çatqысь,
Eşikke qazan astыгсы,
Taruu kөсө въштыр,
Muzdatар ыldam aldyгсы.

Birinci өлдү balasy,
Qыjnaldы үзүн qатась,
Qајqыда ватqан ças çyrek,
Çaqşylap çerge çatqысь.

Bir daarъ երաš, qup dedi.
Bir tobu martu ¹⁾ çoq dedi,
Аңғыса kөсө въштыр,
Çumışadы birin çet dedi.

Ketercy kelin vaşынды,
Qыjnaldын etin çasьбы.
Baqtysız tuulqan kynsyn dep.
Kөzynen çasып aatcьды.

Çaş kelin vaşып keterdy,
Qыңqыздар bir az çetöldy,
Şajmanы ketken, алъ çoq
Saldajыр esi oop ezerdы.

¹⁾ Martu—çанды төрөген аяйдан қанын вициандасын тааниде.

Kelindi ejde turquzdu,
Aq çuzyn ьmdap çuuquzdu.
Çyluulap kijim kijgizip,
Өldy dep bala uquzdu.

Bir kezde sırttan yn сытъ,
Toz degen yny bek сытъ.
„Baatyr“ dep соосуп ajaldar,
Orduman tura ьтqьшь.

Ajaldar ejde şasьшь,
Eşiktil ьldam асьшь.
„Baatyrqa“ ьldam çol berip,
Çaştarъ sırtqa qасьшь.

„Baatyr“ kirdi waqытъ,
Ojdu, toonu çarytъ.
Kergende tuuqan kelindi,
Başqa capъ qасьтъ.

Caşqытъ çinin qajdaqъ,
Сасынан bekem qarmada.
Qara basqan eken dep,
Qameşъ менен sabadъ.

Caş kelin çerge çыqылды,
Qаjقыъ qajra çыqылды.
Baçşылп тьнда işi çoq,
Өзүңсө qыlat ьтqьлды.

Qumsatър өндөн qan qасьр,
Qara kөk tartыр sur basър,
Şaldajъr ulam barattъ,
Denеден çiliu qan qасьр.

Caş kelin çattъ sunalыр,
Qunduzda] сась buralыр.
Keleş sapar çol tartы,
Aq çuzdyy suluu tupaýr.

KӨSӨMDӨRDY ŞAJLAJBЫZ

Erkindik çolun izdegen,
El yecyn dajym istegen,
Elden сыqqan aqыlman,
Aqыlqa adam taq qalqan.
Ulu çoldun tutqasy,
Ujulduu eldin әзбъ,
Altyn sez zakon сыцатоqан.
Adam zattыn ustassъ,
Tuulqandan şul kyngе,
Bolqon emes qatasъ.
Ulu Stalin Josifti,
Tarixta bolqon şajloodo,
Kөrsөtүр Ulu Sovetke,
Birincь çolu şajlajbыz.

Taalajluu өздин el yecyn,
Gyldegөn çыrqal cer yecyn.
Tartip menen başqarqan,
Ajabaj çumşap bar kycyn.
Ardaqtuu өздин өkmөt,
Tarbijalap ez elin,
Daqъ aldejlep estyret.
Сын bolşevik tulqusu,
Ardaqtuu ulu orunqa,
Molotovdu şajlajbыz.

Stalindin çolu yecyn,
brysuu eldin taqъ yecyn,
Qanqorlor menen qarmaşqan.
Eriktyy çыrqal el yecyn.
Ardaqtuu posto istegen,
Тыпсышъ ь kezdegen.

Qajaşa qыlqan duşmandь,
Çer tyayne çitirgen,
Baatыlъqda vaa çetpejt,
Qurctuqu aşqan bolotton,
Danqыn uqqan duşmandar
Qасыр etet qoloiton.
Temirdej narkom marşaldь,
Kersetyp Ulu Sovetke,
Klimdi daqь şajlajavъz.

İşi menen taanlyqan,
İşkerdyy narkom başыnan,
Keneş salıp ar işke,
Stalinden ylgы ałqan.
Çol quruluş çumuşun,
Çolqo salqan qaarmam,
Sınalqan cыn bolşevik,
Orden menen sъjlanqan,
Oor өнөр çaj narkomu,
Kaganovic Lazardь,
Kersetyp Ulu Sovetke,
Deputat qыльр şajlajavъz.

Başqarqan çapъ zamandь,
Çaşartqan eski adamдь,
Tarsijalap өstyrgeñ,
Stalindik balanь,
Ulu çoldu üzariп,
Iştej bilcy adamдь.
Ujrengen Ulu kесемden,
Çasuşp çapъ zamandь,
Çooqorqu Ulu Sovetke,
Myse bolup işteşke,
Kerseteyuz, şajlajavъz,
Turuqtuu aq neet adamдь.

10/XII 1937-ç-

MARŞALDAR

Bizge qarşы çoo kelse,
Uruş sıtyын bilesiz,
Cabuul qojup tuş-tuştan,
Aloqt quştaj tiжebiz.

Ber komanda marşaldar,
Cekke vayır turavъz,
Miң-million çoo kelse da,
Baatыn tegiz çығавъz.

Cebi bolup eлкенyn,
Dajar turqan polkubuz,
Atqa minsek şaraqtap,
Qubat qыlat eikөnyz.

Ber komanda marşaldar,
Cekke vayır turavъz,
Miң-million çoo kelse da,
Baatыn tegiz çығавъz.

Capsa çasbas er qыльр,
Ulu Stalin сыqarqan,
Qurc metaldan şiretip,
Bolot qыльr suqarqan.

Ber komanda marşaldar,
Cekke vayır turavъz,
Miң-million çoo kelse da,
Baatыn tegiz çығавъz.

Ata çuritu қорқоою,
Баатыңың көрсөткөн,
Qызаан qылар bizderdi,
Болшевиктер уйреткөн.

Ber komanda marsaldar,
Секе ватып тұтавыз,
Min-million соо kelse да,
Baатып тегиз қыдауыз.

EKI ыР

I

Çajqы tyn suluu maqdýrap,
Çibektej құмшақ қел қырды.
Erkindep қаштар ожноою,
Asmanda қылды—әj kyldy.

Erkindik doordu syrgen kyn,
Erkelep kenyл kylgen kyn.
Er қигіт қоону қыратып,
Sajrandap ojnор turqan kyn.

II

Атқымақ минип қарышкан,
Tizgini qoldo қарышкан,
Qastaşkan қоону қыратып,
Keldiңбі Қарар арыстан...

Çарғытар suluu aj тијсе
Çajdarъ bozoj қар kylse,
Caş қырек qantip syjupwøjt,
Coosun өнеп er қырсе.

25/XI 87-сы.

STALINGE

Eldin bejli onoldu,
Aj nuruna beriliip,
Suu ystyndø paroxod,
Syzyp çyret keriliip.

Tөrt tujaqtuu mal esty,
Çer betine çajylyr,
Is tarmaqъ kөvejdy,
Ajtuu qыjып аյтыр.

Bizdin elke gyldody,
Zoot, fabrik salynyr,
Çerdi celip traktor,
Ajdar çyret çavalyr.

Sajma alasъq kөstmen el,
Çapъ el boldu şäär qurup,
Eski qulduq çojuldu,
Çapъында qivalыр.

Kynden-kyngе çer dyjnө
Özgөryldy çapъыр,
Onery eshy elimdin,
Tyrlyentyp kuy salynyr.

Çarqыраqan kyn bolup,
Nurunu cactыn bizerge,
Raqmat dep el ajtat,
Bolşevikter sizderge.

Çasartryr eski emyrdy,
Gyldeettyn sizdin konyldy,

Aalamqa cacqan nifunuz,
Ajdan da artъq tөgyidy.

Aqынъ artъq сепевејт,
Adamqa sizdi төпевејт,
Ajtsam kyndej deer elem,
Kyn tijse kyndyz,tynde қоq,
Aqa da sizdi төпевејт,

Kөрсүlyk ycyn tuulqan,
Sөзүн шиrin bulbulsun.
El ycyn dep qam çegen,
Is çyktegen duldulsun.

Ajtqapън çazymb bolvoqon,
Adamdan съqqan berensin,
Qastasqan coonu qaqsatqan,
Atalyr съqqan erdensin.

AVA BAAT̄RLARBN̄N ȦR

Atqan tañ el ycyn çarq etip.
Biz ycyn altn kyn nur cacqan.
Şek alba alsqqa ucuuda,
Baat̄rvbz asmanqa çol salqan..

Qoorqrojuz duşmandan seltetip
Türlqan çastartavbz er çetip,
Çol salıp avada ojnoqon,
Qol sozqon maqsatqa biz çettik

Bizge baq erkindik, çol bergen,
Dyjnədə aqylman bolşevik.
Ar daým saq turup əlkədə,
Buzulbas bolotton bolduq bek.

Tarixta qacan sъqtı ele,
Tyndykke çol saýp varışqa,
Biz çendik ujuldu vaqıptıp,
Daqıq alqa çastar atışta.

19/VII 37 ę.

SUQTANTAT

Kek tuqava çerdin beti tyrdengen,
Asman tirep qaraçajlar şiregen.
Könyl aсыр çyrson anı aralap,
Tyr almaşıp çasylgyldeг kyldeгen.

Asman aсыр ajdyn nuru teggilgen,
Ajlanaq keп kék çasbaldap gyldegen.
Adam çetkis ucsuz bijik Ala too,
Kezge elestep qandaj suluu keryngen.

Ava salqın çeri sonun kerkemdyy,
Maň semiz çajy tereп ar tyrdyy.
Adamqa çaj, malqa da çaj Ala too,
Esten ketkis sır kersötöt ar tyrdyy.

Cumşaq çeli betten sylap eپkylep,
Qılıqlajt sonun çerdi kergyn dep.
Kenylyne könyl qosup sergitip,
Şajırt çastar anda çyret erkelep.

Teskejnde asyl maldar çaylıqan,
Byryн asыр çası gylder çajnaqan.
Erkin çyryp, könyldyy kyn etkeryp.
Qızarıp bet, сынарп den çaylıqan.

Beles-beles, belesté mal keryngen,
Çyrek tolquп malqa könyl belyngen.
Emgek dese etek-çenin tyrynp,
Er azamat mal artınan çygyrgen.

Çajda salqın, qışta çyliu Ala too,
Adyruu bel adam çyrgys bijik zoо.

Anda çyrət ecki, teke, maraldar
Maň semiz ajvanъ kер, тereç qoo.

Ala tooqо kolxoz maň çajysa.
Çer өzgeryp ulam севу çapysa,
Maldyн keөeny anda qantip өspesyn,
Çajqan çeri çana malсь çaraşsa.

25/VII 95-c

ŞAJLADЬM

Syjyngendən
Ujqum kelvəj,
Ulam-ulam ojondum.
Taң atsa dep,
bladam ele,
Saattын çapын qoјvodum.

Cыq-cыq etet,
tegerenet,
Sekund ыldam çygyret.
Elep-çelep
Çaş çyrogym
Negedir al syjynet.

Bir mezgilde,
—saat 4 de.
Turдum, çaqым kelvedi.
Saatым daqъ cыqıldadъ,
„Boldu, mezgil, tur“ dedi.

Өjde turup,
Kijimim kijip,
Pasportumdu qaradым.
Tynde çapqa
Qoјqomun dep,
Alyr verdi ajalym.

Pasporttu alyr,
Çolqо сыqър,
Ucaskama çenədym,
Çetkenimce

Toqtomo alsa
Alıp içiç çyregym.

Men da çettim
Ucaskama,
Barsam ec kim çoq eken,
Oltur, es al,
Dedi birœe,
Saatim anda beş eken.

Men da esalıp,
Turдум bir az
Komissija çanında.
Kelib çattı,
Tuş-tuş çaqtan,
Şajloocular çavıla.

Bir mezgilde,
Saat altıda
Gydek yny waqyrdb.
İş başaldı,
Kel degensip,
Komissija saqyrdb.

En birinci,
Özym bolup,
Bjulletendi qarmadım,
Ulu Sovet—
Deputatqa,
Syjgənymdy şajladım.

12/XII 37-çy.

ВӨВӨГҮМ

Oj вөвөгүм, вөвөгүм,
Бјлаваңын өркөлөр.
Соңодорсун az kynde,
Там-тун basıp çergөлөр.

Oj вөвөгүм ыјлава,
But шилтеерсін basuuqa,
Tiliq сықар culdurlap,
Ata-apa dep ажтууqa.

Oj вөвөгүм soorонqun,
Араң ketti qyzmatqa,
Бјласаң men qalamып,
Kelet араң bir pasta:

Oj вөвөгүм soorонqun,
Syt въшырп вегејин,
Бјлавай turup ice qoj.
Men көтөрүп çyrejyn.

Араң çaqşы iştesin,
Өndyryşte qyzmatta,
Emgek kyndy кепalsa,
Qursaq тојот qысында.

Oj вөвөгүм soorонqun,
Бешигине вөлөјүн,
Sadaqasь өзүндөн,
Arqamdaqь çelegym.

Араң kelet işinen,
Uvaqtıssы az qaldы.

Sen yçyn çyjap emcekke,
Tattuu sytter saqtaldu.

Oj вөвөгүм ылана,
Октябрят болосун,
Caş pioner men aqan,
Cetegimde bolosun.

Oj вөвөгүм ылана,
Sen соңоруп өсөрсүн,
Bilim алър мектептен,
Tazalыктың күтөрсүн.

12/ IV 30-с.

TANQb bR

Asmanda қылдың аёлынсе,
Atqan тандын белгisi,
Memirep соңуп چел үйрүп,
Caş көнүлүм сергіci.

Turqanda denen маңдарап,
Taң менен چұмсақ چел үйрет,
Атыр қыт соқсо bir қақтан,
Алтын nur сасыр күн күlet.

Çарқырап suluu aj тијсе,
Умаштај көзүн асылат,
Turqanda ерте таң менен,
Çибектеј denen қазылат.

Ojnoso ten-tuș qurbular,
Tandaqы salqын چел менен,
Çajdarың өзігіт emgekkе,
Çөнөгүн шайыр қар менен.

MOSKVA

Birinci bul keryşym Moskvanı,
Өzymen өzym turup boldum çapı.
Qaryraj qandaj adam saldı eken,
Yılerry on yc qabat suluu vaar.

Kergendə kez qubalıp, çyrek soqup,
Qubapsım kəkyrəkkə battı tolup,
Kecəde avtomobil, tramvajlar,
Çatışıp çyryp turat danqı soqup.

Çaşlıqan byt dyjnega munun daňçın.
Moskva, SSSRdın borbor şaartı,
Ajtayp kərgenymdy elestetip,
Kirbestir oşondo da iştin vaartı.

Çasatqan çer astına şaar qurup,
Metro aňın aňın ajsam burup,
Pojezdar anda daňçın çyryp turat,
Qıldattıq tınya uşundaalsa uqup.

Çasatqan Metronu er bolşevik,
Keltirip mramyrdan salayırlı bek.
Alýstan kelekendy taştan keryp,
Taň qalıp өz-өzyne salasıp ker.

Basqanda Metronun tepkicinen,
Çıldırtıp alıp ketet өzy belen,
Qurulqan qandaj sonun, qandaj qızıq,
Uqpaqan tındaj iştı ata-enem.

Moskva illimge baj, elge da baj,
Oqusan, iştesen da konydyn çaj,

Moskva SSSRqa qıtbat baaluu,
Çarqırap bizge turqan altındaj aj.

Moskva proletardıń vorbor şaartı,
Qurulqan mindep yllor qajra çapı.
Madanij, isksstva kynde өsyp,
Önöry adam zaňın esken saqı.

Partija bardıq iştı kenen cecip,
Kersətken işke qarap plan berip.
Qantkende al iş qalsıñ atqatalıbañ,
Başında er Stalin tursa işenip.

10.VI 30 çy.

TYNKY SAPAR

Çenedyk,
 Bir top adam tooqo qarap,
 Çarlıq қоң.
 Ajsız tyndə çıldız sanap.
 Bilinvejt
 Qandał çoldu basqandarım.
 Taң atıp,
 Kyn da сыңтың çıldız tarap.

Çer beti
 Tiçavabadañ keryktənyp,
 Kergendə
 Tyşkym keldi kənyl welyp.
 Qubulup,
 Qızqaldaqъ kəz ujaltat.
 Kyn daqъ,
 Aqa qaraqt nurun təgyp.

Al kyny
 Çee-çalandap sapar çyrdyk,
 Kyn ысьq,
 Ter qujulsa cekte syryp.
 Bilişpejt,
 Carcaqanın çoldostorum,
 Çetevíz
 Bygyn yjge deşet kylyp.

Mejkin tyz,
 Çan kirgendej çatat talaa,
 Kerynvejt
 Bizden alıs, сыqqan qałaa.
 Keldik biz,
 Too tańapır tyşke çaqın—

Adaşyp
 Bizden qaldы qurqaq sanaa.

Olturduq
 Çandsы esaltır bir az çerge,
 Çomyldyk
 Suu bolqondoj сыqqan terge.
Aarsınpır,
 Bir az turup esalqan son,
 Bat ele kirip keldik turqan elge.

Çer sonun,
 Suluu kerký suqtandyrat.
Çajqalıp,
 Tyryñ quultup gyl turat.
 Alsam dejt,
 Kezym ucup çýpar çýllan,
 Toqtonboj
Çaş çyregym qolun sunat.

Erkelejt,
 Çaş kenylym tuulqan çerge,
 Syjynet,
 Çaqşy turmuş qurqan elge.
Əzgeryp,
 Çaqşy kolxoż boluşuptur,
 Tavylıqbs,
 Iş qıpvat bilgendorge.

Erler bar,
 Elim ycyn qızmat qılıqan,
Çerine
 Emgek qыльр egin salqan.
 Turmuştu,
 Qajra naştan çanq qırup,
 Kepçiylyk,
 Yjler salıp saat qurqan.

Booruna,
Ala tooqo mal çajylqan,

Kergende

Kek şiberi taq qaldyrqan.
Dyrykyrep,
Sotsialcyl kolxoz malý,
Qulun taj,
Ojun—salat ojdon-qýrdan.

Tuulqan çer,
Qandaj sonum ças kenyylge,
Kergende,
Sýr kersetet miq bir tyrdø.
Saný esyp,
Teskejinde mal çajysa,
Kirvejvi,
Sotsialcyl çaný tyrgø.

Ilgeri

Bul çer başqa tyrdø ele,
Qapaluu
Qajqyß muñduu kyndø ele.
Sar sanaa
Uvaýmduu qajqyß tartýp
Açýbas
Qara bulut tyndø ele.

Al çerdin

Bygyn başqa tyry eżgerdy,
Kek çasaq
Butqa orolot şiber cövy.
Çadýgar
Kyngø qarap ənyp quultup
Bajcecek,
Gyldeþ turat tyrdyy gily.

Cerim da

Cerin çazýp gyldeþ əsty,
Betinde
Kek çasanduu cövy əsty.
Çýlyqan

Qoomdun maň ojnorp turat.

Çaqynduu
Baldaý şirin cövy kyctyy.

Çan kirgen

Tilsiz çatqan keň talaaqa
Erkindik
Çaný zaman tuulqan çanqa
Keň talaa,
Calqalaqan toosu menen
Syjynyp
Qucaq çajat asyl malqa.

1. 19. 1981. 1981.

ӘRDA

Çaş çyrek,
Al qoluna qaşamymba,
Сыңағып,
бсың qandan tattuu ырда,
brdaqaj,
Qantip turam men uşunu,
Üşundaj,
Өлкөм өскөм заманымда.

Bykmelep,
Tartınbastan ырда tilim,
Çuılqan,
Copqolonqon corduu kirin.
Sen bulbul,
Baqtıluusun заманымда.
Taq ajtýr,
Асьq kerset erdin tyrym.

Syjynem,
Uqqapymba kergen sajyp,
Berebiz,
Duşmandarbyn biz sazajyp.
Qurułat,
Kommunizm өлкөвездө,
Bul işke,
Bar tyzylgen plan dajyp.

Ej qurdaş,
Qalam alıp, sen daqъ çaz,
Umıtulqun,
Artta qalbaq, aldaqa bas.
Emgekti,

Ел таапьшын оқуп çұrsyn,
Taң qalsын,
Көркемнө ырда сұrдаш.

Ej qurbum,
Biz ۋاڭقىدا ئۇنىقان چان,
Saat emes,
Minut sajyp basqып qadam.
Talavym,
Çaş bulbulum otundalat,
Çarqırap,
Altındaj bir boldu zaman.

ÇAJQЬ ТҮН

Ат çajloonun төryнде,
Adыrduu тоонун belinde,
Ardaqtuu maldь vaqqandь,
Alp qoj qurbum kөnylge.

Sar kyngejdyn tөryнде,
Çajnaqan çasьl gylyne.
Çajylitp maldь vaqqanym,
Uqtasam kiret tyşyme.

Qөjçipun qoroo qajtarqan,
Qoj vaquunu syjemyn,
Çajqь tyn qandaj syjkymdyy,
Syjynet menin çyregym.

Mildetim maldь vaqьшт,
Кевеjtyp anь alьшт,
Asyldansa vaqqan mal,
Syjynet menin Qalьшт.

Mal vaqqan şajyr qurbular,
Çыjnalyp vjup qurqula,
Saq qajtagyp qoroonu,
Qojo kөndyl burqula.

Çajqь tyn uzun aj tiжdi,
Çibektej çumshaq çel cyrdy.
Şajyr çastar ojnooqo,
Asmanda çyldyz aj kyldy.

Vaqatyn çaqşь qojumdu,
Syjemyn tynky ojundu.
Qurbular menen virge ojno-
Сыл ele ajttym ojumdu.

Kep uqtoo bizge sonunu?
Qurbular başta ojundu,
Çapь zaman çastardып,
Өzgerdy çalpь porumu.

Çyliuu şamat bet sylaqan
Çyrgende
Egin, buudaj cəp çajqalqan.

Qoşulat
Tilekterim uşul kyngə,
Çajqalıp,
Ösymdykter kylgen byrgə.
Az qaldı,
Sen vışuuqa qırmantolup,
Altındaç
Appaq dandı bercy kyzge.

251/V 33-ç

TAN

Tan syrdy
Çerge appaq nuru tijip,
Broqalqan,
Bajcecekej gyldər kylyp.
Men keldim
Osol kezde qalaa çaqtan,
Kergende
Kez qubapyp qoşa kylyp.

Ajdalıp;
Oj-qyrgynna egin tolqon.
Ozəny
Saz bulaqqa ajyl qonqon.
Kergende,
Ar adamdyp bejli tojup,
Mal-çanyp
Qoşa aralaş şondo bolqon.

Bir çaqtan
Ketmen alıp Zuura çeçem,
Çyr-çyr dep
Qabar salıp erte kelgen,
Qalbasınp
Gala bytyp qyja çol dep.
Aşyq saap,
Normosunan epkindelgen.

Qandaj kyn,
Çer dyjnəgə nurun cacqan!
Teşəlgən
Kilem sınduu gyl çajnaqan.
Çel çyrse,

QAJSЬ KEZ

Bajcecekej gyl aetъ,
Qubulup چашы tyr bastъ,
Qutulup یزдаар suuqtan,
Erkindik alъp cer چаздь.
Kek alа şajъ cer beti,
Cer gyldegen usul kez.

Taң menen erte turuşup,
Canacqa چarma qujuşup,
Ertelep icip tamaqъп,
Kelemenin alъp qurcutup,
Kolxozcudan epkindyy,
Ertelep işke kirgen kez.

Ertelep işke qamdanqan,
Qaamtyň چaqşы bajlaqan.
Çoqolbosun biree dep,
Irettep vaagъп qamdaqan.
Taң azandan kolxozcu,
Cer ajdaqan usul kez.

Arabasып ondotup,
Çygyn salъp bolqonsup,
Arqan-ç:bin bajlaqan,
Ubaqtъ bytup bolqonsup.
Qamrasыдан tuqumcu,
Yrenyn tartqan usul kez.

29/IV 33-ç-

QAŞQA QUNANDЫN ARMANЬ-

Qantemin men,
Semiz қылър waqqadъ,
Minse ystymе,
Ulam qatmъ сарғазъ.
Qajda barsa,
Bajlap qojot qantaqър,
Meni usintip
Guru suutup taptadъ.

Biri tysse,
Biri minet ystymо.
Bir тъпвајтып,
Kyndyz emes tynynde.
Keede bajlap,
Cep saluuqa adam çoq,
Çalqan aktiv
Daňım menin ystymde.

Çajdъr, qыştъr,
Eer ystymen tyşpedy.
Asыl ele
Çaqşы mal dep kytpedy.
Çonum ketti,
Çoor bolup ojulup,
Çuup, tazalap,
Çe bir darъ byrkpedy.

Amal ketti,
Men aňtuqa tilim çoq,
Minse daqъ,
Basalwadъм muunum çoq.
Biree kelse,
Çenil mal dep qarmataq,

Амалыт қоқ,
Ісім күйүр болот соқ.

—
Алды менен
Сырт көбетем көрвөјвү,
Çырөымдү.
Сүрвөсүмдү вилвөјві.
Сүрвөј qalqan
Мен вайқуشتу қыпавај
Andan kere,
Ватыр çardam ветвөјві.

—
Uqsaaq Kekе,
Мыла менін арманыт,
But şiltelвеј,
Orto çoldo qaloqаныт.
Uşul kezde,
Çiliгимде maj bolso,
Bujurbasып
Qantırıp չывај qalaјып.

—
Erten menen,
Сыңтыт ele qalaадан,
Yjdy estep,
Oj ketirвеј sanaадан.
Emi turam,
Orto çoldo çaldыrap.
Сөр тавывајт,
Iskep ческе talaадан.

—
Мени kolxoz,
Fermegе dep ataқан,
Çaқшы mal dep,
Doktur kөryp maqtaқан.
Minnegile,
Bul соножуп өssyn dep,
Төрағақа
Кер-көр аյтыр таршыған.

Тамоja salqan,
Мыла менін сапьта,
Tuş kelliptir,
Bozoj aktiv вақъта.
Minse сават,
Ysty-ystyne қатсы шигар,
Мыла keldim
Taq sekircy тавьта.

—
Мыла Kekе,
Bul сығымдь saqa ajtam,
Мыла azыт,
Men qaj çerde baratam?
Ajtsaaq bolo,
Bozojundu minve dep,
Uşul səzdy
Kekе daqъ sizge ajtam.

4/III 33-ç.

4071
G176

Çoopshuu redaktor Ymetalijev T.
Tekniceskij redaktor Abdullaev M.
Съырьшна со-ртуу Kassirov I.
Çoo-tuu korrekt r Qasymov

Terryge 10/III-38 ç. варылди. Basuucqa 25/IV 38 ç. dol qojuldu.
Qaqaqzdyн form 4 84×109. Bir basma tavaqta 34768 tamqa.
Bardaqъ 2 в 1スマ fasaq. Qыгъызglavlit № 6-379
Qыгъыzmambas 51. Zakaz № 33 Гираç 3000+125.
Bassы 1 z. 80 t. miçavas 80 t.

Фрунзе, тин. № 2, Ташкентская, 108.

ВАЛЬСЬ
ЦІНА 2 р. 10 л.

16176

1000